

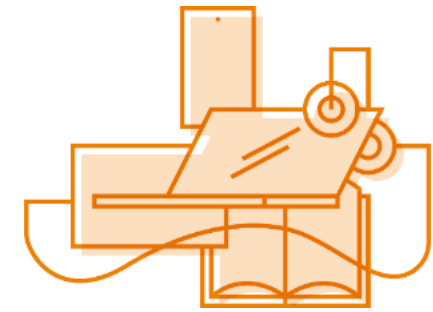
Læsere mellem medier – medier mellem læsere

Reading Between Media (AU, VIA UC og Silkeborg Kommune)

Ved Ayoë Quist Henkel

Præsentation

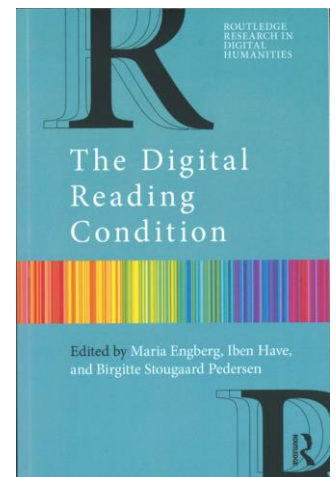

- Ayoe Quist Henkel, VIA UC
- Ph.d. fra Center for Børns Litteratur og Medier, AU
- Underviser ved læreruddannelsen og forsker ved Center for Pædagogisk og Dannelse, VIA UC

Forskningsprojektet “Reading between Media” er støttet af Novo Nordisk Fonden og et samarbejde mellem Aarhus Universitet, VIA UC og Silkeborg Kommune.

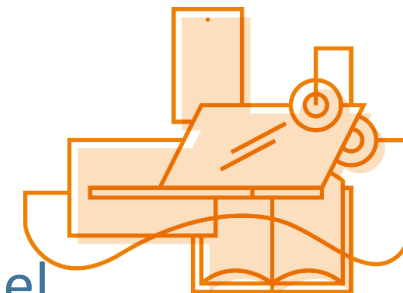
Birgitte Stougaard Pedersen, Helle Bundgaard Svendsen, Iben Have, Maria Engberg, Nanna Juulsgaard Poulsen, Sarah Mygind, Alice Bonde Nissen, Rikke Ferslev, Anne Sofie Vedel Lerche m.fl.

<https://projects.au.dk/reading-between-media>

Reading Between Media

- Forskningsprojekt i samarbejde med Silkeborg Kommune – den empiriske del

2019: lagttagelse af læsning via papirbog, lydbog og digital fortælling på 6. og 8. årgang

2020: Survey-undersøgelse af læse- og medievaner på 6. og 8. kl.

2020-21: Interventionsprojekt med 8 elever med ordblindhed i 8. – 9. kl., der lytter til podcasts og lydbøger → udvikling af lyttestrategier → Lydakademiet

2021: Interventionsprojekt i to 6. kl., der læser e-bøger → udvikling af strategier til digital læsning

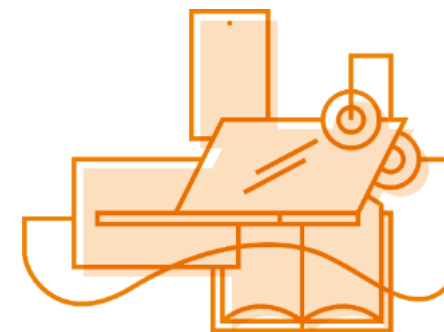
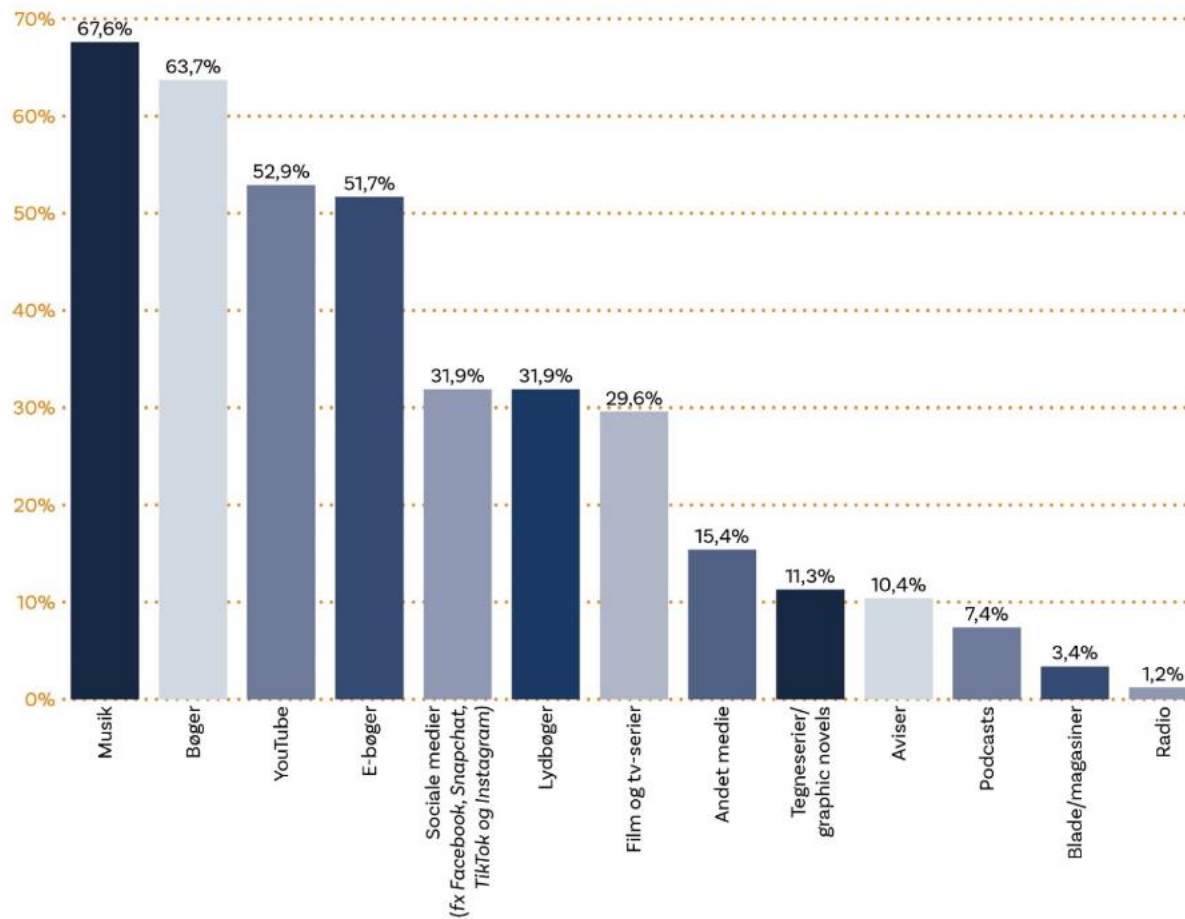
2022: Udvikling af undervisningsmateriale i form af bl.a. videoer med strategier for multisensorisk læsning af lyd- og e-bøger, som er udkommet frit tilgængeligt for alle på Gyldendals portaler for mellemtrin og udskoling:

Mediebrug i skolen

Grafen omfatter alle 565 respondenter. Respondenterne kunne vælge flere svarmuligheder.

Hvilke medier bruger du i skolen? Både i undervisningen og i frikvartererne.

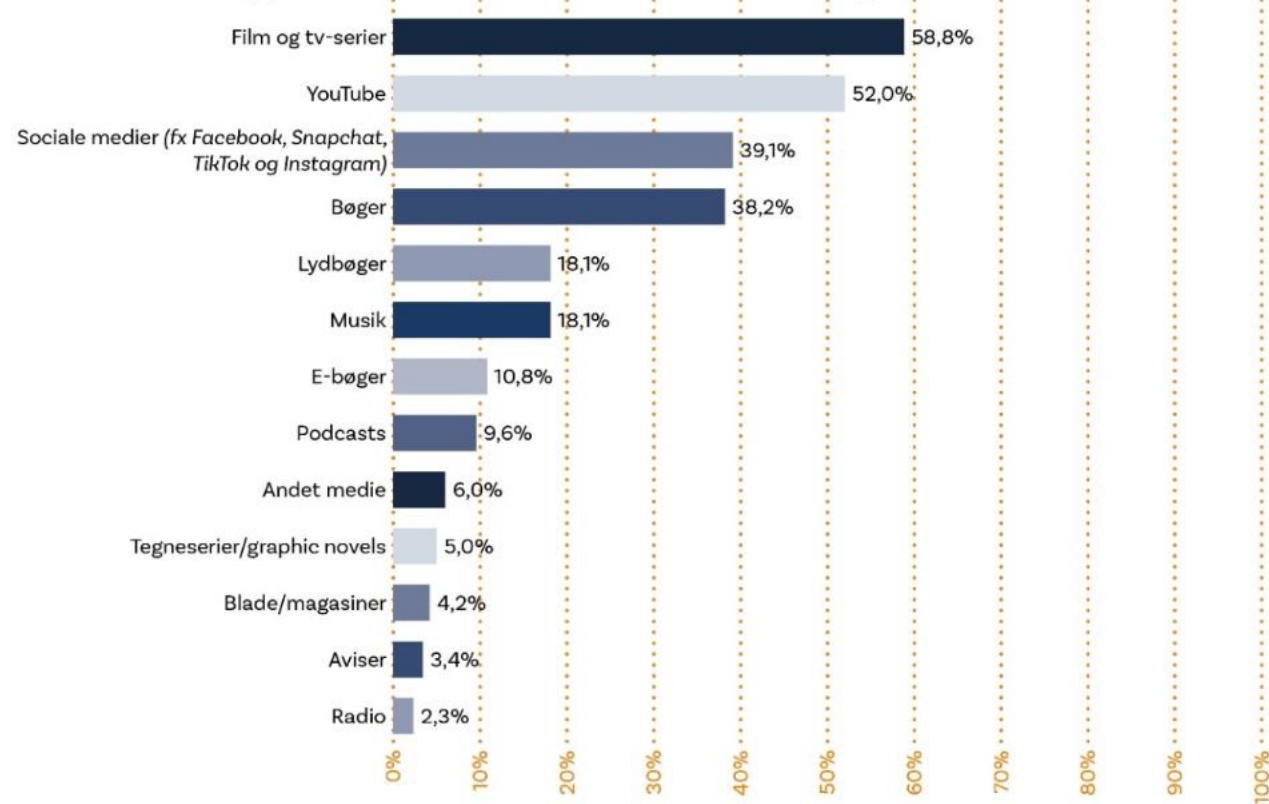

Foretrukne medier at få fortællinger fra

Diagrammet baserer sig på alle 565 respondenter. Respondenterne kunne vælge op til tre svarmuligheder.

Hvilke medietyper foretrækker du at få fortællinger fra?

NI KATEGORIER FOR MOTIVATION

I spørgeskemaet bliver børnene bedt om at angive “den sidste fortælling, som du syntes var god” og bagefter begrunde deres valg med spørgsmålet “Hvorfor var fortællingen god?” Ved gennemlæsning af 565 børns besvarelser blev de kodet til nedenstående ni overordnende kategorier for motivationer.

- Udgangspunkt i eget liv/hobby
- Livet som barn/ung og empowerment
- Relaterbare karakterer og identifikation
- Personfikseret og fremhævelsen af gode skuespillere/idoler
- Fortællingen i sig selv
- Forbindelsen til virkeligheden
- Adgang til andre verdener
- Perspektivering og udsyn
- Viden og lærdom

Illu. 4: Ovenstående ordsky baserer sig på børnenes kvalitative besvarelser af, hvad der karakteriserede deres seneste gode fortælling.

Begrundelser for den sidste gode fortælling

"Den var spændende, og der skete mange ting. Og den er baseret på en rigtig historie." (Pige i 8. kl. om bogen *Anne fra Grønnebakken*)

"Man møder en anden verden, og den handler om nordisk mytologi" (Dreng i 8. kl. om lydbogen *Magnus Chase og de nordiske guder*)

- Udgangspunkt i eget liv/hobby
- Livet som barn/ung og empowerment
- Relaterbare karakterer og identifikation
- Personfikseret og fremhævelsen af gode skuespillere/idoler
- Fortællingen i sig selv
- Forbindelsen til virkeligheden
- Adgang til andre verdener
- Perspektivering og udsyn
- Viden og lærdom

"Fordi jeg er en stor fan og går selv meget op i badminton, og der står meget om ham" (Dreng i 6. kl., der har læst bog om Victor Axelsen 5 gange)

"Fordi der er meget sådan ligestilling i den, og så er min ynglingskarakter Hermione Granger, som er et symbol på ligestilling" (Pige i 8. kl. om Harry Potterfilmene).

"Fordi man kom helt ind på hans liv, og den handlede om, at hans liv også var ret hårdt, men han kom igennem det, og han blev afvist, men kom igennem det" (Pige 6. kl. om bogen *H.C. Andersens liv*)

"Der er mange spændende cliffhangers og twists" (Dreng i 8. kl. om *Naruto Manga*)

"MEGET FANGENDE. GENERELT ALT OM HARRY STYLES ER GODT" (Pige i 8. kl. om en fanfiction om sangeren Harry Styles)

"Fordi den giver en anden vinkel på verdenen, jeg lever i" (Pige i 8. kl. om bogen *The hate U give*)

"Jeg kan godt lide dyr, og der er næsten 100 nye dyr at lære om." (Dreng i 6. kl. om lydbogen *Verdens 100 mærkeligste dyr*)

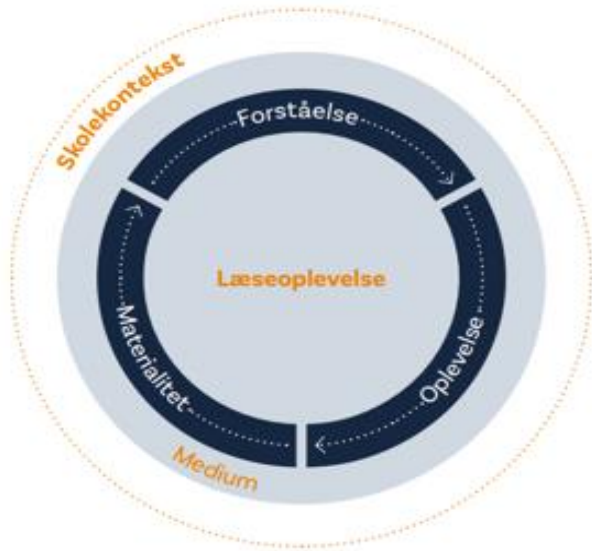
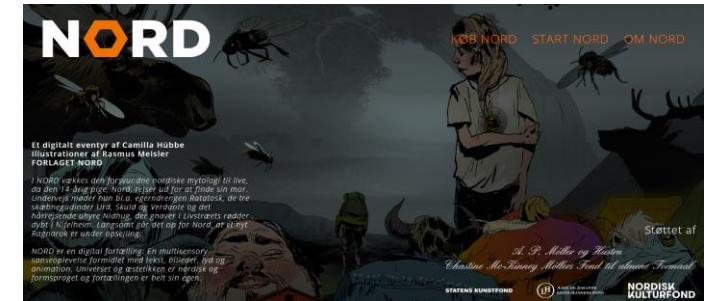
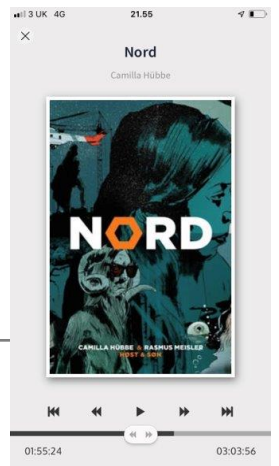
Første undersøgelse: Observation af 8. klasse

Hvordan oplever og læser 8. årgang hhv. illustreret roman, lydbog og digital fortælling?

Det mediespecifikke ved det aktuelle værk.

Data: Observationer, fokusgruppeinterview, collager og fremlæggelser, læselog, videolog og refleksioner over at være en læser.

Undersøgelse af læseoplevelser er underbelyst.

Undersøgelse af læseoplevelser i tre medier

	Illustreret papirbog	Lydbog	Digital fortælling
Læseoplevelse	<ul style="list-style-type: none"> → de har fokus på vurderende og fortolkende forklaringer; på Erfahrung → den skrevne tekst, især sproget selv og illustrationerne, har betydning for fremkaldelsen af indlevelse i karaktererne og fortællingen → de fornemmer og sanser stemninger og atmosfære, fx i mødet med illustrationer 	<ul style="list-style-type: none"> → de har fokus på kropslige, emotionelle reaktioner; på Erlebnis → oplæserstemmen, som en del af fortællingens materialitet, og stemmens variationer fremkalder bestemte stemninger og atmosfære → der opstår et spændingsforhold mellem fokus på kropslige reaktioner i deres italesættelser af læseoplevelsen og den passive kropslige læsesituation i skolekonteksten 	<ul style="list-style-type: none"> → de kombinerer Erlebnis og Erfahrung; fokus på mediet og den digitale læsemåde i sig selv → stemninger og atmosfære bliver fremkaldt i mødet med især oplæserstemmen, lydeffekter og baggrundslyd → multisensorisk læsning, dvs. de bruger ofte de visuelle, auditive og taktile sanser samtidig; interaktivitet skærper deres opmærksomhed
Materialitet	<ul style="list-style-type: none"> → kroppens position tillægges ikke nogen betydning under læsning → de sætter pris på papirbogens fysikalitet, velkendthed og anvender deres eksisterende viden om, hvordan man navigerer i teksten → de sætter pris på, at man selv kan sætte tempoet → de finder det let at koncentrere sig i skolekonteksten → de sætter pris på papirbogen som medium og den velkendte måde at orientere sig på → de tillægger skriften størst betydning frem for billederne 	<ul style="list-style-type: none"> → kroppens stillesiddende læseposition træder negativt frem → lydbogens monomodalitet, dens faste tempo og fremdrift opleves hovedsageligt som frustrerende, her fremhæves klasselokalet som et ikke-optimalt sted at lytte, fordi det fastlåser læseren til et bord og en stol → enkelte elever finder selv ud af at navigere i lydbogens lytterum og har en oplevelse af at være fordybet, især på grund af oplæserens stemme → navigation med fikseret tempo og fremdrift opleves vanskeligt 	<ul style="list-style-type: none"> → kroppens position tillægges ikke nogen betydning under læsning → de italesætter anvendelsen af den visuelle, auditive og taktile sans → de fleste finder hurtigt ud af at navigere og sætter pris på muligheden for konkrete "læsehandlinger" → interaktive elementer knyttet til karakterers synsvinkel medfører en følelse af at være til stede i fortællingen → de sætter pris på samspillet mellem skrift, billede og lyd og bliver motiverede af den uvante navigation
Læseforståelse	<ul style="list-style-type: none"> → de har let ved at huske tekstens indhold → de skaber indre billeder på baggrund af den skrevne tekst → afkodningsfærdigheder ser ud til at have betydning for, om illustrationerne anvendes som en støtte for forståelsen → paradoks: de vurderer illustrationerne som sekundære i forhold til den skrevne tekst, men samtidig fremhæves illustrationerne som interessante eller spændende 	<ul style="list-style-type: none"> → de har svært ved at huske tekstens indhold → det kræver energi og strategier at skabe indre billeder, og nogle elever har ikke udviklet evne til at aktivere dem → de havde en forventning om, at lyttelæsning ville være let, men det modsatte viste sig at være tilfældet → det lykkedes dem at overvåge, men ikke at regulere deres egen læsning → flertallet har ingen forforståelse af lydbøger 	<ul style="list-style-type: none"> → de har ikke svært ved at huske tekstens indhold → illustrationerne erstatter i vidt omfang deres egen billedskabelse, men de korrigerer i forhold til de digitale billeder → læseoplevelsen opleves anderledes, og de forholder sig til læsningen som "task", og dermed til hvilke strategier de anvender → de trækker på erfaringer fra andre formater, fx computerspil

Kilde: Henkel, A.Q., Mygind, S. og Svendsen, H.B. (2021) "Exploring reading experiences in three media versions: Danish 8th grade students reading the story Nord." L1-Educational Studies in Language and Literature, 21, 1-19.

Figur 4: Overblik over undersøgelsens resultater.

Undersøgelse af læseoplevelser i tre medier – fokus på LYDBOG

Formål: at undersøge 8. klasseelevers læseoplevelser af et specifikt værk, *Nord* (i tre medieversioner)
Lydbog, digital fortælling og illustreret papirbog

Fund - LYDBOG:

- Svært ved at huske tekstens indhold
- Forventning om at det ville være lettere at lytte end at læse, men det var det ikke.
- Det kræver energi og strategier at skabe indre billeder og nogle elever, har ikke udviklet evne til at aktivere dem.
- De lykkes med at overvåge, men ikke regulere egen læsning
- Den passive kropslige læsesituation opleves problematisk
- Oplæserstemmen fremkalder stemninger og atmosfære (både positivt og negativt)

→ MAN SKAL LÆRE AT LYTTE

Kilde: Henkel, A.Q., Mygind, S. og Svendsen, H.B. (2021) ”Exploring reading experiences in three media versions: Danish 8th grade students reading the story *Nord*.” *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21, 1-19.

EXPLORING READING EXPERIENCES OF THREE MEDIA VERSIONS

Danish 8th grade students reading the story *Nord*

AYO QUIST HENKEL¹, SARAH MYGIND² AND HELLE BUNDGAARD SVENDSEN^{3,4}

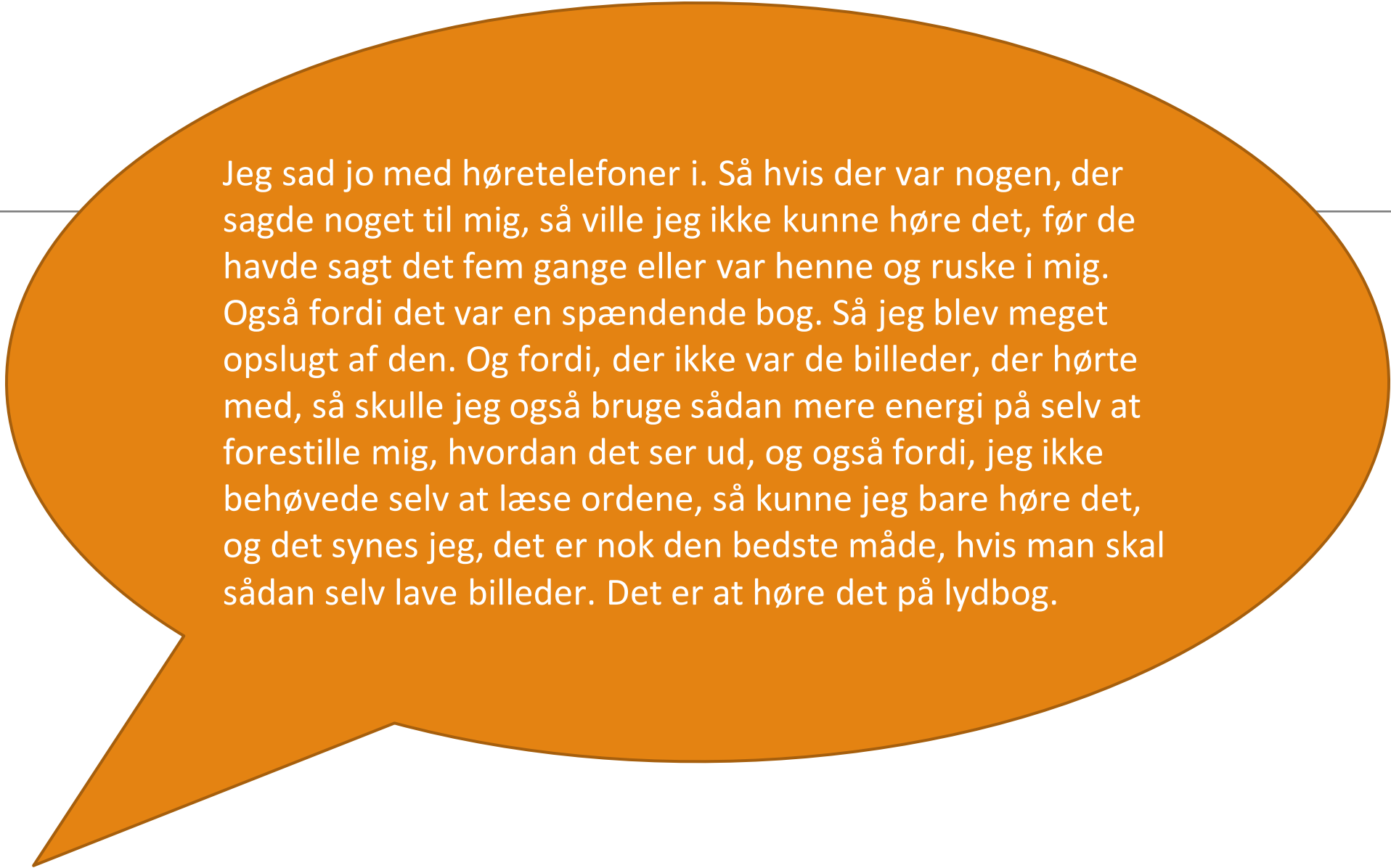
¹UJ University College, Aarhus University; ²Aarhus University; ³UJ University College

ABSTRACT
The conditions for literacy reading practices are changing as young readers increasingly face the online digital reading environment. This article explores the reading experiences of Danish 8th grade students reading the story *Nord* in three media versions: a printed book, a digital audiobook, and a digital interactive book. The study explores how different media versions of the story affect the reading experiences of Danish 8th grade students. The study explores how different media versions of the story affect the reading experiences of Danish 8th grade students. The study explores how different media versions of the story affect the reading experiences of Danish 8th grade students.

KEYWORDS: literacy, reading, digital, interactive, reading, comprehension, motivation, reading, experience

Henkel, A.Q., Mygind, S., & Svendsen, H.B. (2021). Exploring reading experiences of three media versions: Danish 8th grade students reading the story *Nord*. *Contribution to a special issue: Literacy in Digital Educational Environments*. Edited by A. Mygind, S. Mygind, H. Svendsen, & H. Svendsen. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21, 1-19. <https://doi.org/10.1080/10804009.2021.2012024>

© 2021 International Association for Research in Literacy Education

Jeg sad jo med høretelefoner i. Så hvis der var nogen, der sagde noget til mig, så ville jeg ikke kunne høre det, før de havde sagt det fem gange eller var henne og ruske i mig. Også fordi det var en spændende bog. Så jeg blev meget opslugt af den. Og fordi, der ikke var de billeder, der hørte med, så skulle jeg også bruge sådan mere energi på selv at forestille mig, hvordan det ser ud, og også fordi, jeg ikke behøvede selv at læse ordene, så kunne jeg bare høre det, og det synes jeg, det er nok den bedste måde, hvis man skal sådan selv lave billeder. Det er at høre det på lydbog.

Empiriske undersøgelser af børn og unges lydbogsbrug og –praksis

- 32% af eleverne anvender lydbøger i skolen i vores undersøgelse af 565 elever på 6. og 8. klassetrin (og podcastlytning ser ud til at stige), 18% foretrækker at få fortællinger fra lydbøger iflg. vores undersøgelse.
- Stigning i lydbogslytning generelt blandt børn og voksne (Bogpanelets årsrapport 2021 og 2022, Best & Clark 2021, Steiner og Berglund 2022)
- ”På to år (2019-2021) er der sket en stigning på næsten 60 % i udlån af netlydbøger og 45 % i udlån af e-bøger, imens de fysiske udlån er faldet med næsten 38%” (Bogpanelet 2022)
- ”markant fremgang i lytning til lydbøger på tværs af klassetrin” (Hansen et al. 2022: 56). Ifølge *Børn og unges læsning 2021* ser det ikke ud til, at lydbøger ”spiller en særlig rolle for de børn og unge, der sjældent læser papirbøger”, derimod er der ”forholdsvis flere, der hyppigt lytter til lydbøger blandt de moderate læsere af papirbøger” (ibid.: 54).
- Lydbøger kan befordre børns læsekompetence og læselyst samt har et demokratisk potentiale (Best et al. 2020, Best & Clark 2021)

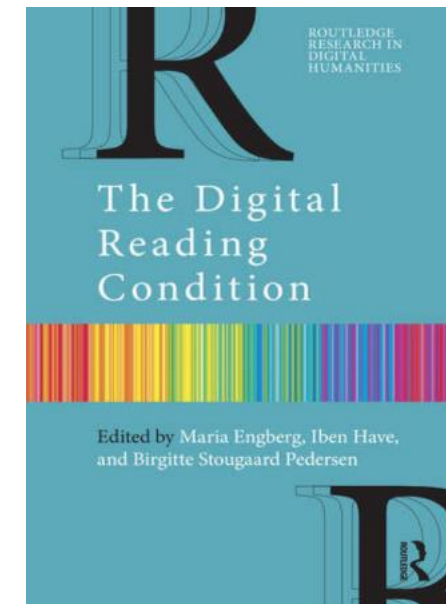
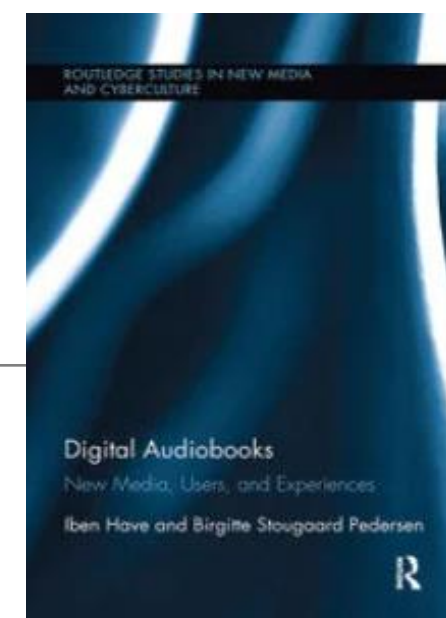
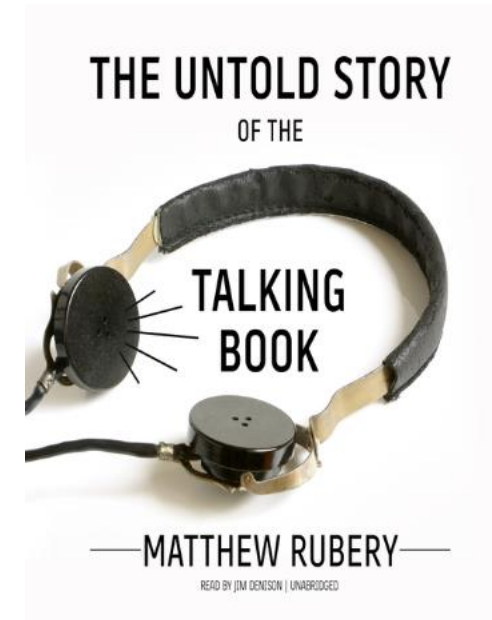
Teoretisk ramme - lydbøger

Lydbogsforskning (Rubery 2016, Have og Pedersen 2016)

- Gentænke lydbogen som et medie i sin egen ret
- Fokus på 'stemmen'
- At læse med ørerne sætter kroppen fri
- Fokus på læsesituationer og -praksisser

Multisensorisk læsning (Pedersen et al. 2021)

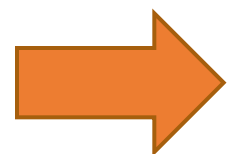
- Læsning både kognitivt og kropsligt
- "Læse med sanserne forrest"

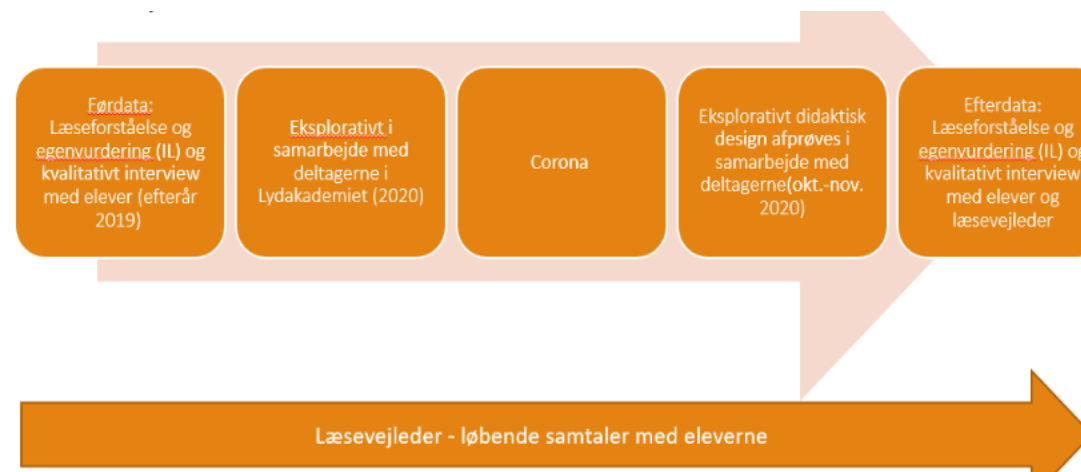
Interventionsstudie - Lyd, litteratur og læseoplevelser blandt elever med dysleksi

Første undersøgelse kaldte på udviklingen af nye didaktiske muligheder til at understøtte lyttesituationen.

Lydakademiet

Tilrettelæggelse:

- I samarbejde med Helle Bundgaard Svendsen og Rikke Ferslev
- 8 elever med ordblinddevanskeligheder fra 8. klasse til 9. klasse
- Mål: afprøve og udvikle didaktiske lyttestrategier for at styrke elevernes lytteoplevelse - i samarbejde med eleverne

Kan du nævne en god læseoplevelse?

Det har jeg aldrig haft.

Nej, ikke rigtigt. Jeg har ikke prøvet det.

Ja, Harry Potter i 5. kl.

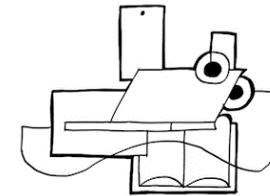
Nogle gange...

Jeg har altid været den, der prøver at undgå bøger.

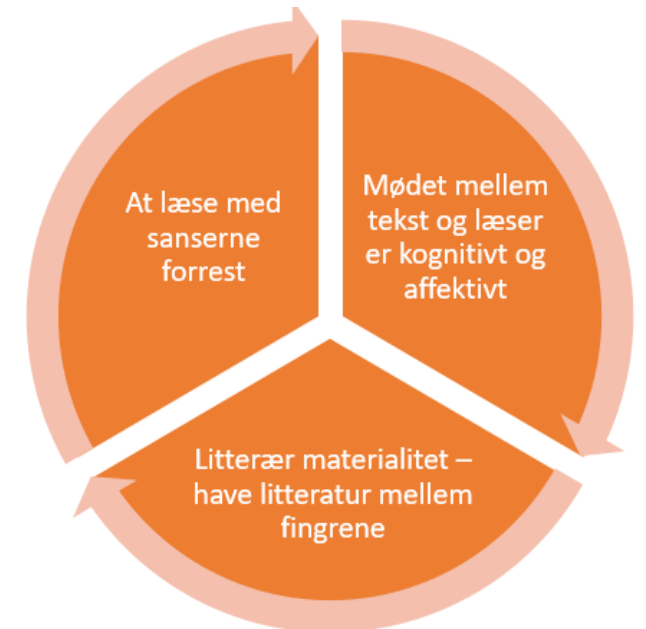
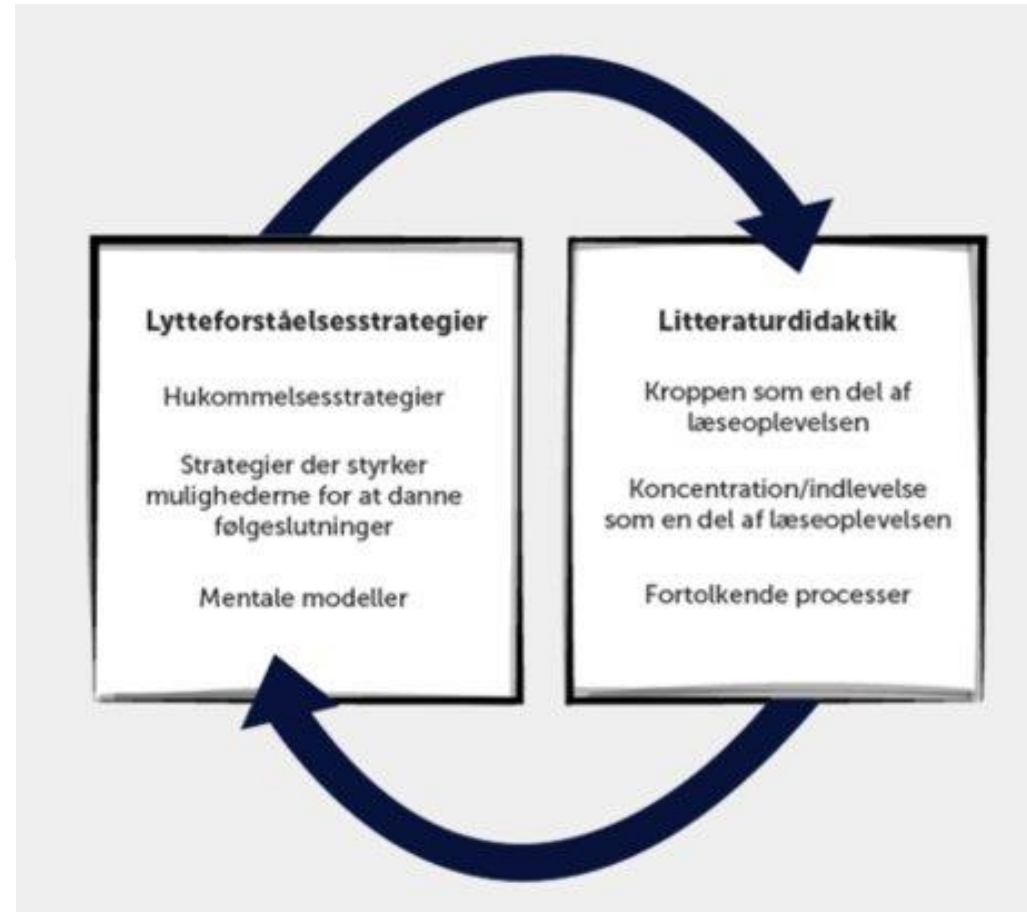
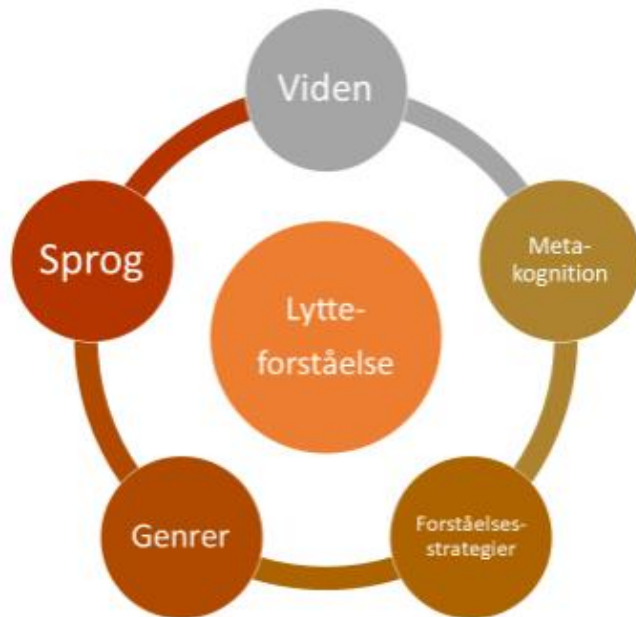
BLIV EN
AKTIV LYTTER

LydAkademiet

Multisensorisk læsning og multisensoriske strategier til at læse litteratur

Hvad er læsning?
Jf. Brudholm og Ehri

LydAkademiet

dansk.gyldendal.dk/redskaber/lydakademiet/lydakademiet

LydAkademiet

Lydakademiet

Kom i gang med at lytte

Styr på at huske

Styr på handlingen

Styr på personerne

Styr på stemmen

Styr på fortællingens lydunivers

Styr på fortællingen

Styr på stemningen

Styr på fortællingens rum

Lærervejledning

LydAkademiet

0:01 / 2:50

Til læreren: Formål med strategi

Til læreren: Resumé af filmen

Til læreren: Før filmen

Til læreren: Efter filmen

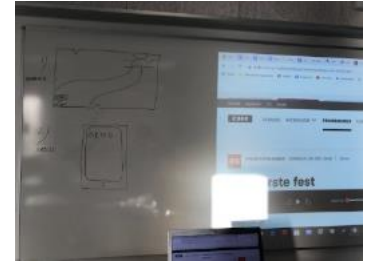

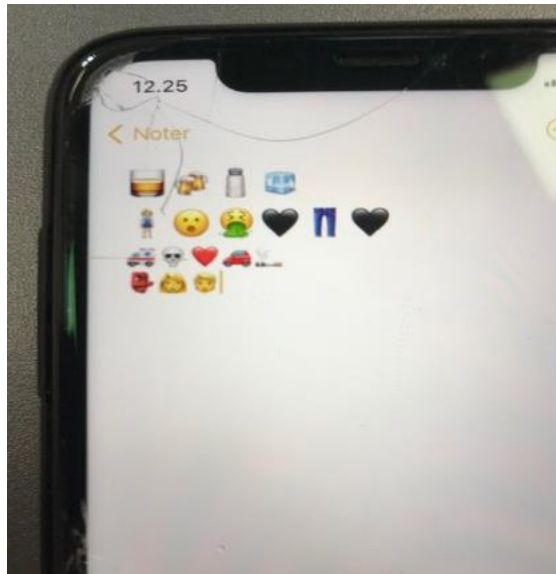
DANSK UDSKOLING

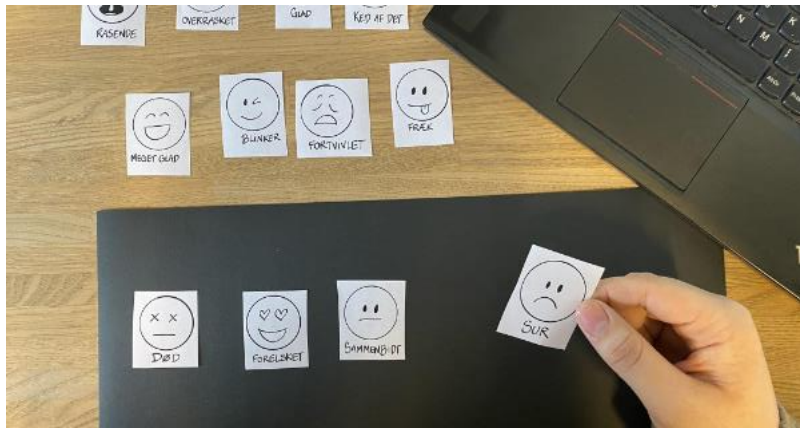
LOG IND | UNI

Podcast: Den første fest

Styr på at huske

Styr på stemningen

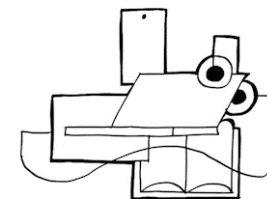
Styr på stemmen

Styr på fortællingens lydunivers

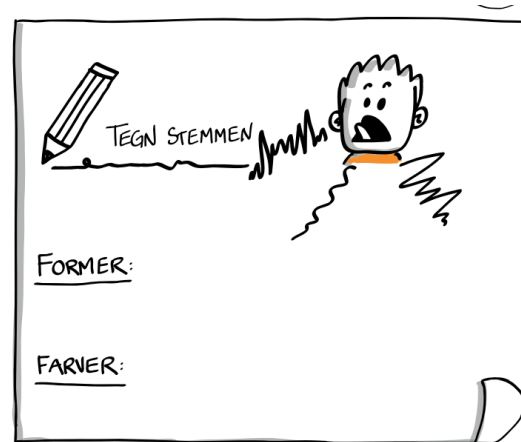

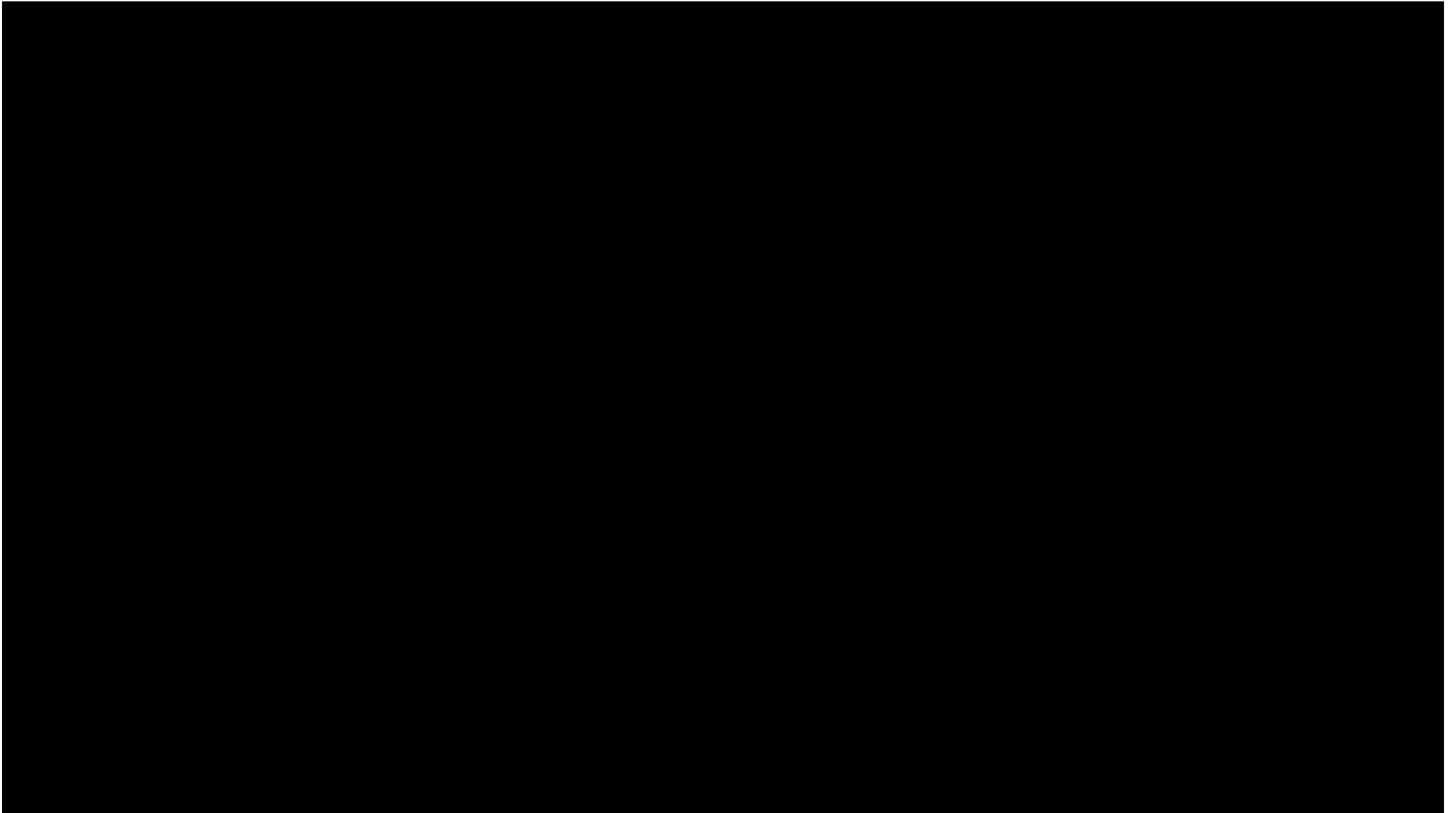
STYR PÅ STEMMEN

LydAkademiet

Styr på stemmen

Fra gruppen af elever med dysleksi til almene klasser

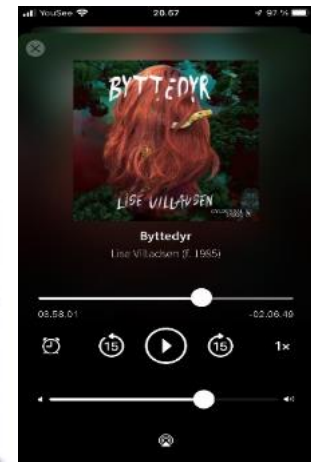
- "forstår det lidt bedre og får flere tanker om, hvordan der ser ud"
- "der kommer flere følelser på"
- "muligheden for at skabe de der ting og skabe karaktererne inde i hovedet"
- "hvis der er et ord, du ikke ved, hvad betyder, så kan du høre, hvordan det udtales og forstå ordet og lære det nye ord"
- "Nu her er jeg også begyndt at høre andre bøger. Hvis jeg nu ikke lige orker at læse og gerne vil høre en bog, så er jeg begyndt at finde den på e-reolen."

<https://youtu.be/fmJ0O60wzMI>

Lydakademiet – opsamling

- Vi ser et demokratisk potentiale ved at værdisætte lytning mere ligeværdigt med læsning med øjnene ved at undervise i podcast og lydbøger:
 - Lige deltagelsesmuligheder i klasseundervisning
 - Alle har ret til litteraturoplevelser - adgang til fiktive verdner og viden om verden
 - Opleve lyd som en vej til koncentration, ro og fordybelse
 - Sanshierarkier udfordres i en skolekontekst
 - Det, der er godt for elever med dysleksi, er godt for alle elever (struktur, tydelighed, multisensorisk tilgang...)
 - Overføre lyttestrategierne til almindelig læsning
 - Børn og (lyd)bøger - det er ikke enten/eller men et både/og

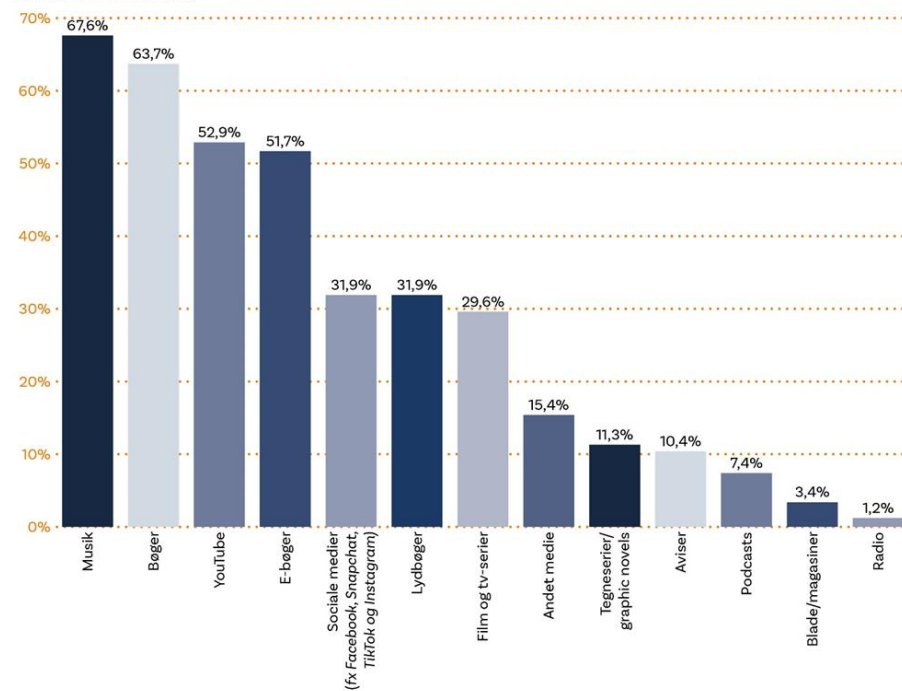
<https://kortlink.dk/2ky6s>

Baggrund – e-bogslæsning er tilstede

Mediebrug i skolen

Grafen omfatter alle 565 respondenter. Respondenterne kunne vælge flere svarmuligheder.

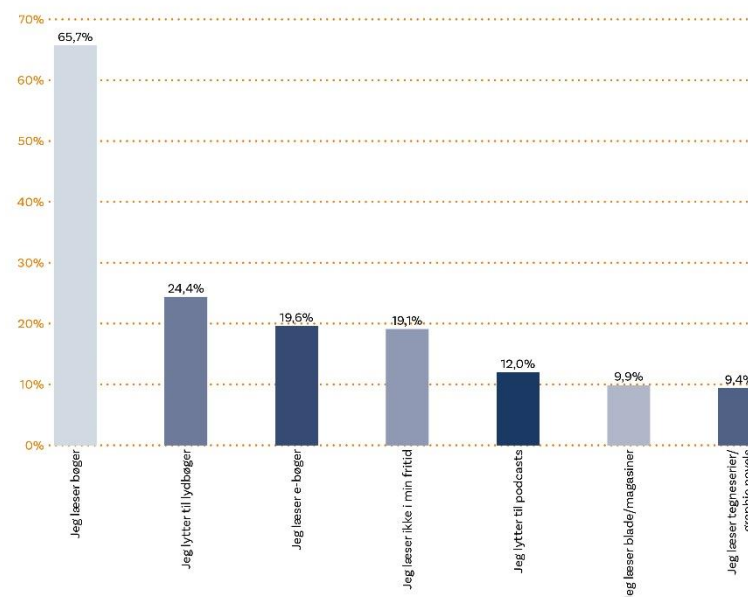
Hvilke medier bruger du i skolen? Både i undervisningen og i frikvartererne.

Læsning i fritiden

Tabellen baserer sig på alle 565 respondenter. Respondenterne kunne vælge flere svarmuligheder. Undtagelsen er svarmuligheden "Jeg læser ikke i min fritid", der ekskluderer de resterende svarmuligheder.

Hvordan læser du i din fritid?

108 respondenter eller 19,1% af respondenterne læser hverken bøger, lyd-bøger, e-bøger, podcasts, blade/magasiner eller tegneserier/graphic novels i deres fritid. Det vil sige, at 80,9% af respondenterne angiver, at de anvender mindst ét af de førnævnte medier.

Skærmakademiet -undervisningsmateriale

Skærmakademiet

Styr på ord der bliver til spor

Styr på forholdet mellem tekst og billede

Lav en læsebane

Styr på fortællingen

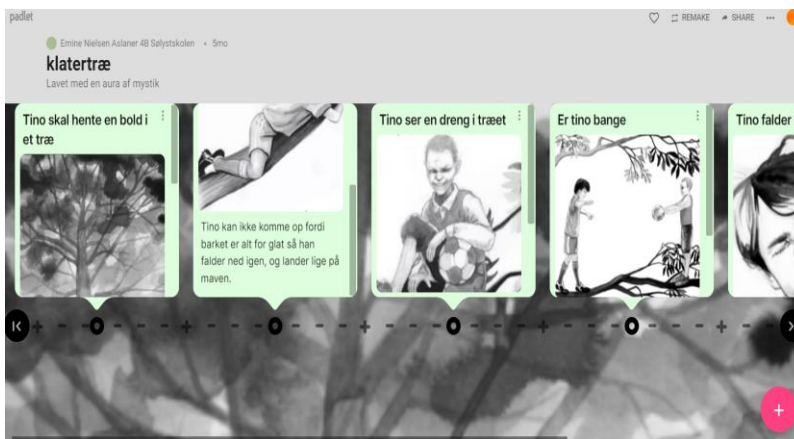
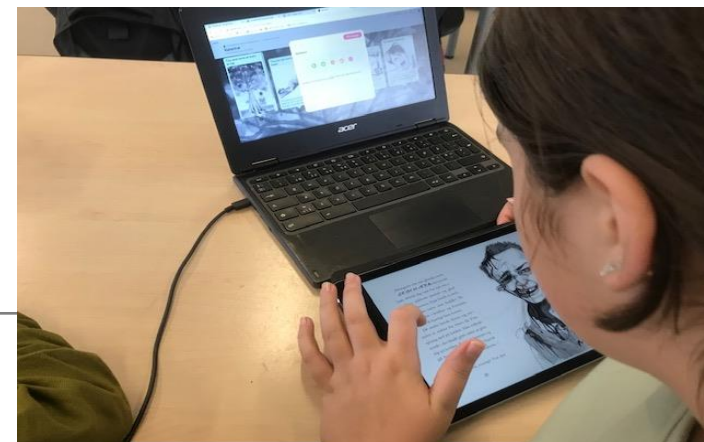
Styr på stemningen

Styr på fortællingens rum

Lærervejledning

Velkommen til Skærmakademiet. Her kan du finde film, der kan hjælpe dig til at blive en god og bevidst læser af digitale fortællinger og særligt skønlitterære e-bøger.

Først skal du se en film om, hvad det er vigtigt at være opmærksom på, når du læser en digital fortælling eller e-bog.

Bliv en aktiv digital læser

<https://dansk.gyldendal.dk/redskaber/>

<https://projects.au.dk/da/reading-between-media>

TAK FOR
AT I LYTTETED MED

Lydbogen og e-bogens boghed

Skrevet af Ayoe Quist Henkel, lektor og ph.d. ved VIA University College
Udgivet den 20. september 2022

Hvorfor er lydbøger og e-bøger i vældig vækst? Hvad betyder dette for læsning? Og hvordan kan børn og unge udvikle sig til aktive lyttere af lydbøger og stærke læsere af e-bøger? Det er jeg med til at undersøge i forskningsprojektet *Reading Between Media*, og det er det, denne klumme handler om. I projektet har vi gennem kvantitative og kvalitative metoder undersøgt, hvad der karakteriserer børns læsning af digitale fiktive tekster på 6. og 8. klassetrin, og hvordan den digitale læsning kan støttes.

Er der en bog i denne computer?

Når vi tænker på det at læse skønlitteratur i skolen, at børn får gode læseoplevelser, får viden om verden, læsekompetencer, lever sig ind i, slapper af med og får adgang til andre universer og nye perspektiver på sig selv og andre, så er vores forestillinger nok ofte forbundet med, at litteratur er bøger fyldt med skrift. For bogen som fysisk genstand og litteratur har historisk set været tæt forbundne. Aktuelt er den selvfølgelig forbindelse mellem de to ved at ændre sig, sådan at litteratur også finder sted i andre medier – som computeren eller mobiltelefonen – og dermed kan litteratur nemmere anvende forskellige